והאמר ר' יוחנן אין חצי נזק חלוק לא לרשות היחיד ולא לרשות הרבים מאי לאו התיזה ברשות הרבים והזיקה ברשות הרבים לא התיזה ברה"ר והזיקה ברשות היחיד והאמרת עקירה אין כאן הנחה יש כאן א"ל הדרי בי איבעית אימא כי אמר רבי יוחנן אקרן יתיב רבי יהודה נשיאה ורבי אושעיא אקילעא דרבי יהודה נפק מילתא מבינייהו כשכשה בזנבה מהו א"ל אידך וכי יאחזנה בזנבה וילך אי הכי קרן נמי נימא וכי יאחזנה בקרן וילך הכי השתא קרן לאו אורחיה הא אורחיה וכי מאחר דאורחיה מאי מבעיא ליה כשכוש יתירא מבעיא ליה: בעי רב עינא כשכשה באמתה מהו מי אמרינן מידי דהוה אקרן קרן לאו יצרא קתקיף ליה הכא נמי לא שנא או דלמא קרן כוונתו להזיק הא אין כוונתה להזיק תיקו: התרנגולין מועדין להלך כדרכן ולשבר וכו': אמר רב הונא לא שנו אלא שנקשר מאליו אבל קשרו אדם חייב נקשר מאליו מאן חייב אילימא בעל הדליל היכי דמי אי דאצנעיה אנוס הוא ואי לא אצנעיה פושע הוא אלא חייב בעל תרנגול מאי שנא כוליה נזק דלא דכתיב כי יפתח איש בור ולא שור בור חצי נזק נמי איש בור ולא שור בור אלא מתני' בדאדייה אדויי וכי אתמר דרב הונא בעלמא אתמר דליל הפקר אמר רב הונא נקשר מאליו פטור קשרו אדם חייב משום מאי חייב אמר רב הונא בר מנוח משום בורו המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה: **מתני'** כיצד השן מועדת לאכול את הראוי לה הבהמה מועדת לאכול פירות וירקות אכלה כסות או כלים משלם חצי נזק במה דברים אמורים ברשות הניזק אבל ברשות הרבים פטור ואם נהנית משלמת מה שנהנית כיצד משלמת מה שנהנית אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית מצדי הרחבה משלמת מה שהזיקה מפתח החנות משלמת מה שנהנית מתוך החנות משלמת מה שהזיקה: **גמ'** תנו רבנן השן מועדת לאכול את הראוי לה כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק ואכלה אוכלין הראויין לה ושתתה משקין הראויין לה משלם נזק שלם וכן חיה שנכנסה לחצר הניזק וטרפה בהמה ואכלה בשר משלם נזק שלם ופרה שאכלה שעורין וחמור שאכל כרשינן וכלב שליקק את השמן וחזיר שאכל חתיכה של בשר משלמין נזק שלם אמר רב פפא השתא דאמרת כל מידי דלאו אורחיה ואכלה ליה ע"י הדחק שמיה אכילה האי שונרא דאכל תמרי וחמרא דאכיל ביניתא משלם נזק שלם ההוא חמרא דאכל נהמא ופלסיה לסלא חייביה רב יהודה לשלם נזק שלם אנהמא ואסלא חצי נזק ואמאי כיון דאורחיה למיכל נהמא אורחיה נמי לפלוסי סלא דאכל והדר פלים ופת אורחיה הוא ורמינהו אכלה פת ובשר ותבשיל משלם חצי נזק מאי לאו בבהמה לא בחיה חיה בשר אורחיה הוא דמטוי ואיבעית אימא בטביא ואיבעית אימא לעולם בבהמה ובפתורא

והא"ר יוחנן. לקמן בהאי פירקין (דף כו.): **כי קאמר רבי יוחנן.** אין חצי נזק חלוק על חצי נזק דקרן קאמר דכתיב [שמות כא] ימצון וחצו תרי זימני לאפוקי ממאן דפריך לקמן [כו.] ולא תהא קרן ברה"ר חייבת כלום מק"ו אבל חצי נזק דצרורות לעולם פטור ברה"ר: **אקילעא.** פרק"א שלפני הבית: **כשכשה בזנבה מהו.** אורחה הוא ופטורה ברה"ר או לא: **וכי יאחזנה.** בעלה בזנבה וילך ודאי פטור ברה"ר: **הא אורחה היא.** ותולדה דרגל היא: **כשכוש יתירא קמבעיא ליה.** אי אורחיה הוא או לא: **לא שנו.** דחצי נזק ותו לא: **אלא שנקשר מאליו.** הדליל ברגל התרנגול: **אבל קשרו אדם חייב.** הקושר נזק שלם דהוי בור ואם נתקל בו אדם חייב בנזקו: **נקשר מאליו.** דמתניתין: **מאן חייב.** לשלומי חצי נזק: **אי בעל הדליל.** שאין התרנגול שלו: **פושע הוא.** וכוליה נזק בעי לשלומי שהרי בורו הוא שהשליכו לרה"ר: **אלא.** דאצנעיה בביתו והוציאו תרנגול מביתו וחייב בעל התרנגול: **איש בור ולא שור בור.** כי יכרה איש בור אמר רחמנא ולא כי יכרה שור בור והאי דליל תרנגול כרהו: **אלא מתני'.** לא מתוקמא אלא באדייה אדויי שזרק התרנגול הדליל ושיבר בזריקתו כלים דהוו צרורות ואפילו קשרו אדם נמי לא משלם אלא ח"נ בעל התרנגול והקושר פטור שלא נתקל אדם בבורו. ודרב הונא לא מתוקמא אמתני' אלא בעלמא אתמר והכי אתמר דליל הפקר כו': **נקשר מאליו.** בתרנגול ונתקל בו אדם פטור דמאן ליחייב דליל לית ליה בעלים בעל התרנגול נמי איש בור אמר רחמנא ולא שור בור: **קשרו אדם חייב.** הקושר דקנייה בהגבהה ויש לו להאי דליל בעלים: **משום מאי מחייב.** דהא לאו בור מעליא הוא שהרי לא הזיק במקום שקשרו שם שהתרנגול גררו למקום אחר: **בורו המתגלגל.** דמייתינן ליה בפ"ק (דף ו.) בהצד השוה: **מתני' כיצד השן מועדת.** ומשני לאכול את הראוי לה: **משלמת ח"נ.** דמשונה היא: **אבל ברה"ר פטור.** דכתיב ובער בשדה אחר [שמות כב] ואכסות וכלים נמי פטור. בגמרא [כ.] מפרש לה: **מה שנהנית.** לאו תשלומין מעליא נינהו כדמפרש בגמ' [שם]: **מצדי הרחוב משלמת מה שהזיקה.** כדין קרן תם חצי נזק ומועד נזק שלם ובגמ' [כא.] מפרש לה: **גמ' ופרה שאכלה שעורין.** שהן מאכל חמור: **וחמור שאכל כרשינין.** שהן מאכל פרה וכן חזיר וכלב. ואע"ג דאין רגילין בכך הואיל ואורחייהו למיכלינהו ע"י הדחק כשהן רעבין ראויין להן קרינן ביה: **כל מידי דלאו אורחיה.** למיכל כל שעה: **ואכלה ע"י הדחק.** כלומר ואורחיה למיכל ע"י הדחק כי הני: **שמיה אכילה.** ואפילו שלא ע"י הדחק: **שונרא דאכל תמרי.** אורחיה למכלינהו ע"י הדחק אבל כסות וכלים אפילו ע"י הדחק לאו אורחיה למכלינהו אלא מתכוין להזיק: **ופלסיה.** לעסו. לישנא אחרינא פלסיה סדקו ולא שמעתי: **אסלא חצי נזק.** דמשונה הוא וכגון דתפס ניזק דאין דנין דיני קנסות בבבל ופלגא נזקא קנסא: **אורחיה לפלוסי סלא.** כשהוא לועס הפת לועס הסל עמו: **בחיה.** שאין דרכה בפת אפילו ע"י הדחק אבל חמור דרכו בכך: **דמטוי.** צלי אש: **בטביא.** צבי אין דרכו בפת ובשר: **ובפתורא.** שעל השלחן אכלו שאין דרכו בכך:

ההוא

אבל קשרו אדם חייב. פי' בתר דנייח ומשום בור ולאו דוקא קשרו אלא כל היכא דלא אצנעיה כקשרו דמי כדקאמר אי דלא אצנעיה פושע הוא:

אלא מתני' בדאדייה אדויי. ואיירי בדליל הפקר או דמבריה ואצנעיה: **וכי אתמר דרב הונא בעלמא אתמר.** דלא מתוקמא למתני' דקשרו אדם חייב משמע הכל ובדאדייה אדויי ° נמי חייב בעל תרנגול ובקונטרס פי' דלא מתוקמא למתניתין משום שהקושר היה פטור כיון דאדייה אדויי שלא נתקל אדם בבורו וקשה לפי' מ"מ ליחייב משום אשו דהוי כאבנו וסכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו בהדי דאזלי דהאי תרנגול הוי כרוח מצויה מדפריך אי דלא אצנעיה פושע הוא:

נקשר מאליו פטור. דאיש בור ולא שור בור:

קשרו אדם חייב. לאו דוקא קשרו דה"ה אם היה במקום המוצנע והניחו במקום התורפה שפשע בו ואפי' לא הגביהו ולא קנאו ודלא כמו שפירש הקונטרס דקני' בהגבהה כשקשרו ויש לו להאי דליל בעלים דכל תקלה שהניחה ברה"ר מיחייב ביה משום בור אע"ג שלא זכה בה דעד כאן לא פליגי רב ושמואל (לקמן ד' כח:) אלא בדלא אפקרי' אבל בדאפקרי' בין לרב בין לשמואל היינו בור:

וחזיר שאכל חתיכה של בשר. אכילה ע"י הדחק היא כדמסיק והא דתנן גבי מדורות הנכרים ומייתי לה בפרק קמא דפסחים (דף ט.) כל מקום שחזיר וחולדה יכולין להלך אין צריכין בדיקה לומר ר"ת דשאני נפלים דרכיי:

מתגלגל

עין משפט נר מצוה

כב א ב מיי' פ"א מהל' נזקי ממון הל' יא סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' שצ סעי' ג:
כג ג ד ה ו מיי' שם פ"ב הלכה י יא ועי' בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף י וע"ש בהגה"ה:
כד ז מיי' פ"א שם הל' ה ופ"ב שם הלכה א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שצב סעיף ו:
כה ח ט מיי' שם פ"ב הלכה א ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שצא סעיף א ג:
כו י מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ז וסימן שצב סעיף טו:
כז כ מיי' שם הל' א סמג שם טוש"ע שם סימן שצא סעיף ח:
כח ל מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעי' ט:
כט מ נ מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ג:
ל ס ע פ מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ד:
לא צ ק מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ג:

◆

רבינו חננאל

היחיד חייב וזה שאמר ר' יוחנן אין חצי נזק חלוק לא ברשות היחיד ולא ברשות הרבים אוקימנא אקרן כרבנן ולא כר' טרפון. כשכשה בזנבה והזיקה כרגל דמי דהא אורחא היא וברשות הרבים פטורה כי מבעיא לן בשכוש יתירא. וכן כשכוש באמתו הני תרי איבעיין ולא ולא איפשיטן: **מתני'** התרנגולין מועדין להלך כדרכן. ולשבר וכו' אוקימנא למתני' דאדייה אדויי פי' שידה התרנגול את הכלי בדליל שברגלו ושברו שהיא משונה בחצר הניזק שישלם בעל התרנגול חצי נזק כרבנן. דליל הפקר אמר רב הונא נקשר מאליו ברגלי התרנגול וידה ושיבר כלי פטור בעל התרנגול מאי טעמא דכתיב כי יכרה איש בור ולא שור בור וזה הבור תרנגול עשאו. קשרו אדם ברגלי התרנגול וידה ושיבר כלים חייב הקושרו מאי טעמא אמר רב הונא בר מנות משום בור המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה וקיי"ל בבור נזק שלם: **מתני'** כיצד השן מועדת לאכול כו' ת"ר בהמה שנכנסה לחצר הניזק ואכלה אוכלין הראוין לה ושתתה משקין הראוין לה משלמת נזק שלם. וכן פרה שאכלה שעורים וחמור שאכל כרשינין וכלב שלקק שמן וחזיר שאכל חתיכה של בשר משלמין נזק שלם. וכן חיה שנכנסה לחצר הניזק וטורפה בהמה ואכלה בשר משלמין נזק שלם. דייק רב פפא מהא דקתני פרה שאכלה שעורים

מסורת הש"ס

א) [לקמן כו.], ב) [לקמן מח. נא.], ג) [עי' ביצה לט. פירש"י שם], ד) [לעיל ו.], ה) [לעיל יח:], ו) לעיל טו:, ז) [שבת עו. ועי' לקמן קי.], ח) [שמות כא],

◆

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֹּר וְלֹא יְכַסֶּנּוּ וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר: שמות כא לג

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכי כו' נמי חייב בעל תרנגול. עי' לקמן כג ע"א תוס' ד"ה ולחייב:

◆

לעזי רש"י

פרק"א [פורק"א]. אכסדרה.

◆

מוסף רש"י

בדאדייה אדויי. כמו (איכה ג) וידו אבן בי (ביצה לט.). **בורו המתגלגל.** כגון הניח אבן ברה"ר ובעודה במקומה לא הזיקה ונגלגלה ברגלי אדם ובהמה למקום אחר והזיקה שם (לעיל ו.). **וטורפה בהמה ואכלה בשר.** הרגתה ואכלה הבשר (לעיל טו:).

◆

רבינו חננאל (המשך)

וחמור שאכל כרשינין וחזיר שאכל בשר. ואמר השתא דאמר כל מידי דלא אורחיה ואכלה על ידי הדחק שמה אכילה. שונרא דאכל תמרי וחמרא דאכל ביניתא משלם נזק שלם. ההוא חמרא דאכל נהמא ופלסיה לסלא חתך בשיניו הסל חייביה רב יהודה אנהמא נזק שלם שהשן ברשות הניזק נזק שלם משלם ואסלא חצי נזק דמשונה היא. ורמינן עליה אכלה פת ובשר ותבשיל משלמין חצי נזק. ופרקי' מתני' בחיה כגון ארי שאין דרכו לאכול פת. ואקשי' אי חיה (אי) [הא] בשר אורחיה היא. ואוקימנא בשר צלי או כגון צבי שאין דרכו לאכול בשר. פי' פתותא א) פת (פתיתה) [פתותה] בתוך המרק.

א) וכ"ה בשיטה מקובצת בשם רבינו דגרים בפתותא והוא פת הנטמנה בקערה וחיה אין דרכה לאכול ע"ש.